

Historische context vaarroute Broekervaart

- **De Westdijk**

De gebouwen aan de Westdijk met huisnummer 32 en 34 zijn gemeentelijke monumenten. De gemeentelijke monumenten liggen ten zuiden van het Oosterdelgebied en in de oksel van de Westerweg, de doorgaande provinciale weg N242. Het deel ten zuidoosten van de weg is een bedrijventerrein met showrooms, voorzieningen en kantoren dat 4,5 ha groot is. Het noordwestelijke deel is bestemd tot een uitbreidingslocatie voor ca. 600 woningen. Ook zal er een haven voor pleziervaart gerealiseerd worden en 10 ha natuur.

Het bouwkundig ensemble bestaat uit de gemeentelijke monumenten: elektrische maalderij “De Goede Verwachting”, daterend uit 1916-17, en het naastgelegen voormalig kunstmestpakhuis, daterend uit 1929. Naast het kunstmestpakhuis staan twee arbeiderswoningen die geen monumentale status hebben.

Nadat de maalderij in het jaar 2000 is aangewezen tot gemeentelijk monument is in 2012 vergunning afgegeven voor de bouw van vier appartementen. Deze verbouwing is door de eigenaar zelf uitgevoerd en werd in 2017 voltooid.

- **Sluis bij Broek op Langedijk**

De **sluis bij Broek op Langedijk** is een historisch en functioneel waterbouwkundig werk dat een belangrijke rol speelt in de toegang tot het binnenwater van het voormalige Rijk der Duizend Eilanden.

Historie van de sluis

- **Gebouwd in 1769**, oorspronkelijk met afmetingen van **3,25 meter breed en 13,60 meter lang**.
- In **1876** werd een extra kolk aangebouwd, waardoor de sluis drie deuren kreeg. Dit maakte het mogelijk om meerdere schepen tegelijk te schutten, waaronder de karakteristieke **akkerschuiten**
- De sluis was cruciaal voor de **Langedijker schepen**, die speciaal gebouwd werden op de maten van de sluizen in de regio.
- De sluis lag aan de **Sluiskade**, vlak bij de haven van Broek op Langedijk, en vormde een toegangspoort tot het binnenwater van de polder.

Functie en gebruik

- De sluis werd gebruikt door tuinders en schippers om hun producten, zoals kool en uien, naar de **Broeker Veiling** te vervoeren.
- De sluis was ook een knooppunt voor recreatie en erfgoedbeleving.

Sluiswachter en havenmeester

- De sluis werd jarenlang beheerd door lokale sluiswachters, waaronder de familie **Ten Bruggencate**, die ook een oliehandel runde aan de haven.
- De sluiswachter speelde een centrale rol in het dorpsleven en het functioneren van de haven

De sluis is vandaag de dag niet alleen een functioneel onderdeel van het watersysteem, maar ook een **gemeentelijk monument** dat het verhaal vertelt van de tuinbouw, scheepvaart en waterbeheer in Dijk en Waard.

- **Akkerschuit**

De **akkerschuit** in Dijk en Waard is een traditioneel vaartuig dat tijdens evenementen zoals **Open Monumentendag** wordt ingezet om bezoekers op een unieke manier door het historische landschap van de gemeente te vervoeren, zoals mogelijk is bij het Behouden Huis in Oudkarspel. Hier kunt u een vaartocht maken over het Waardje.

Wat is een akkerschuit?

Een akkerschuit is een platte, open boot die vroeger werd gebruikt voor het vervoer van landbouwproducten door de sloten en vaarten van het Noord-Hollandse poldergebied. Tegenwoordig wordt de schuit vooral ingezet voor recreatieve en educatieve doeleinden.

Gebruik tijdens Open Monumentendag

Tijdens **Open Monumentendag** in Dijk en Waard (zaterdag 13 september 2025), kun je:

- **meevaren met de Broekervaart**, die vertrekt vanaf de Westdijk bij fietsbrug De Krul (N242) naar de Twuyvermolen.
- Bij de Twuyvermolen in Sint Pancras kunt u **overstappen op een akkerschuit** om verder te varen naar:
 - Het **Poldermuseum** in Heerhugowaard

Deze vaartochten bieden een bijzondere manier om het erfgoed van de regio te beleven vanaf het water, zoals dat vroeger ook gebeurde.

Beleving en erfgoed

De inzet van akkerschuiten is onderdeel van een bredere erfgoedbeleving in Dijk en Waard, waarbij bezoekers worden meegenomen langs monumenten, stolpboerderijen, tuinderswoningen en andere historische locaties. De vaartochten zijn gratis en maken deel uit van een programma dat erfgoed en architectuur in de schijnwerpers zet

• **Poldermuseum**

Het **Poldermuseum Heerhugowaard**, ook bekend als **Het Oude Gemaal**, is een historisch en educatief museum dat zich bevindt in een voormalig poldergemaal aan de **Huygendijk 17** in Heerhugowaard. Het museum vertelt het verhaal van de drooglegging en het beheer van de polder Heerhugowaard, die ooit het meer **De Grootte Waert** was.

Historie van het gebouw

- **Gebouwd in 1877** op de plek waar eerder poldermolens stonden.
- Oorspronkelijk uitgerust met **stoommachines** en later met **diesel- en elektromotoren**.
- In **1994** werd het gemaal definitief buiten gebruik gesteld en overgedragen aan de stichting **Den Huygen Dijck**, die het museum beheert
- In **2018** is het gebouw grondig verbouwd en heropend als museum met de naam *Het Oude Gemaal*.

Wat is er te zien en te doen?

- over de geschiedenis van de polder, het waterbeheer en de techniek **Tentoonstellingen** van het gemaal.
- **Polder 3D Experience** met interactieve elementen zoals **pratende schilderijen**
- **Originele pompen en elektromotoren** zijn nog steeds op hun plek te bewonderen.
- Het museum fungeert ook als **culturele ontmoetingsplek**, met:
 - **Exposities**
 - **Muziekoptredens**
 - **Trouwlocatie**
 - **Museumcafé**
 - **Bootverhuur** via het sloepennetwerk
- **Rondleidingen** zijn mogelijk op afspraak.

• **Twuyvermolen**

De **Twuyvermolen** in **Sint Pancras** is een bijzondere en historische poldermolen, ook bekend als **Molen A**, en maakt deel uit van het erfgoed van de Geestmerambacht-polder.

Belangrijke feiten over de Twuyvermolen:

- **Bouwjaar:** 1663, als laatste van elf molens die samen de 5560 hectare grote Geestmerambacht-polder bemaalden
- **Type molen:** Achtkante grondzeiler, binnenkruier. Oorspronkelijk uitgerust met een schoepenrad, maar rond 1850 vervangen door een vijzel.
- **Functie:** De molen diende om overtollig water uit de polder te malen naar de Raakmaatsboezem.

- **Buiten bedrijf:** In 1926 werd de molen stilgelegd toen een elektrisch gemaal in Zuid-Scharwoude de taak overnam. Het gaande werk werd later verwijderd.
- **Restauraties:**
 - 1974: Vernieuwing van het wiekenkruis.
 - 2010: Nieuwe koningsspil en houten vijzel geplaatst.
 - 2016: Volledige restauratie afgerond door de huidige bewoners, Suzanne Jong en Rob Basten.
 - 2018: Aanleg van een rondmaalcircuit, waardoor de molen weer maalvaardig is.

Bezoek en educatie:

- De molen is bewoond, maar bezoekers zijn welkom tijdens de zogeheten "**open molen uurtjes**" (ongeveer eens per drie weken).
- Er is een educatief centrum genaamd "**De Vijzel**", waar bezoekers een film kunnen bekijken en eventueel lunchen.
- De toegang is gratis, met een donatiebus in de keuken.

Bijzonderheden:

- De molen heeft een verrassend **modern interieur**, met glazen puien die zicht geven op het gaande werk en de waterloop.
- De constructie van het houten achtkant is bewust zichtbaar gehouden, wat uniek is in Nederland

• **Het water Alkmaar – Kolhorn**

Het water dat vaak wordt aangeduid als het **Kanaal Alkmaar - Kolhorn**, heet officieel het **Kanaal Omval-Kolhorn**.

- **Aanlegperiode:** 1935–1938
- **Doel:** Het kanaal werd aangelegd als onderdeel van het **West-Fries Kanalenplan**, bedoeld om de bereikbaarheid van West-Friesland per schip te verbeteren.
- **Verbinding:** Het kanaal verbindt het **Noordhollandsch Kanaal** bij **De Omval** (ten oosten van Alkmaar) met de voormalige **Zuiderzeehaven Kolhorn**.
- **Lengte:** Ongeveer **24,6 kilometer**.

Historische achtergrond

- **Aanlegperiode:** 1935–1938
- **Doel:** Het kanaal werd aangelegd als onderdeel van het **West-Fries Kanalenplan**, bedoeld om de bereikbaarheid van West-Friesland per schip te verbeteren.
- **Verbinding:** Het kanaal verbindt het **Noordhollandsch Kanaal** bij **De Omval** (ten oosten van Alkmaar) met de voormalige **Zuiderzeehaven Kolhorn**.
- **Lengte:** Ongeveer **24,6 kilometer**.

Structuur en kenmerken

- **Schutsluizen:** Twee stuks – de **Roskamsluis** en de **Braaksluis**.
- **Bruggen:** In totaal **19 bruggen**, waarvan sommige beweegbaar en twee spoorbruggen.

Traject:

- Van **De Omval** via **De Nollen** (bij Heerhugowaard),
- Langs **Oudkarspel** en **Winkel**,
- Naar het **Kolhornerdiep** bij Kolhorn.

Het traject bestaat uit verschillende waterlopen:

- **Schermerringvaart** tussen De Omval en De Nollen.
- **Ringvaart van de Heerhugowaard** tussen De Nollen en het Niedorper Verlaat.

Functie en gebruik

- **Scheepvaart:** Het kanaal is ontworpen voor beroepsvaart, maar wordt tegenwoordig ook gebruikt voor **recreatievaart**.

- **Waterbeheer:** Het kanaal speelt een rol in de **afwatering** en het **peilbeheer** van de omliggende polders.
- **Historische betekenis:** Kolhorn lag tot 1844 aan zee en was een vissersdorp. Door de aanleg van de Omringdijk en inpoldering verloor het zijn directe verbinding met de zee, waardoor het kanaal een nieuwe verbinding vormde.